

Између два броја

Полази август и ближи се почетак школске године. Полако се враћамо редовним активностима.

После краћега застоја настављене су синдикалне активности. Јесен која је пред нама биће, судећи по свему, врло жива у синдикалном смислу.

Заједнички састанак представника три репрезентативна синдиката и представника Министарства просвете, Министарства финансија и Министарства рада и социјалне политике одржан је 22. августа 2008. а разговарано је о:

1. Реализацији Протокола заклаученог 11. децембра 2007.

2. Активностима на преговорима и закључивању Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика и Посебног колективног уговора за високо образовање.

Пошто је у време исплате Јулске плате дошло до неправилности у обрачуњу, па су неки запослени били оштећени, на почетку сасстанка је договорено да се сви, којима је мање исплаћено, обештете у следећој исплати плата почетком септембра.

Тако је, вероватно, решен проблем који је изазвао велико незадовољство запослених. Кажемо вероватно, јер треба сачекати први део августовске плате да видимо да ли је обећање Министарства просвете испуњено. Нажалост, није први пут да долази до оваквих неспоразума када је у питању Јулска плата, односно када су запослени на годишњем одмору.

Седница Републичког одбора Синдиката образовања Србије одржана је 27. августа. На седници је био позван и мини-

стар просвете др Жарко Обрадовић, који је био спречен да дође, али је зато седници присуствовао државни секретар др Радивоје Митровић. Господин Митровић је одговорио на велики број питања чланова Републичког одбора о проблемима који тиште запослене у свим делатностима заскупљеним у Синдикату образовања Србије.

Утисак је чланова Републичког одбора да је после дужег времена државни секретар човек из образовања и веома компетентан за свој посао. Надамо се да ће се у садашњем Министарству просвете много озбиљније радити на великом броју нагомиланих проблема у целокупном образовном систему.

Преговори представника три репрезентативна синдиката образовања са представницима надлежних министарстава – просвете, финансија и рада, око закључивања Посебног колективног уговора за школе и домовне ученика почели су 28. августа. Нажалост, на самом почетку показао се велико нејединство и неповерење које влада између синдиката образовања. Уместо да се сва три синдиката појаве са заједничким предлогом новог посебног колективног уговора, појавила су се три предлога.

Иако смо у Синдикату образовања Србије покушавали последњих месеци да направимо заједнички предлог, иза којег би стали сви синдикати, Унија синдиката просветних радника Србије је, углавном, игнорисала наше напоре, а и колеге из УГСГРС „Независности“ су имали своје идеје које су послале на адресу три министарства.

Сматрамо да је ово понаша-

ње врло необзбиљно и све нам мирише на неку опструкцију преговора. Наш став је да све оно што је било добро у важећем ПКУ може да остане и у новом, а за нова решења, која смо предložили, борићемо се током преговора.

О закључцима седнице Републичког одбора Синдиката образовања Србије и будућим активностима пишемо у овом броју.

Наш најважнији задатак у следећем месецу је да се до краја септембра закључе оба ПКУ - за школе и домовне ученика и високо образовање.

У октобру нам већ следе преговори око закључивања Анекса Протокола потписаног 11. децембра прошле године. Наш је чврст став да запослени у образовању морају да добију од октобарске плате повећање цене рада пет одсто (5%), уз договорено повећање цене рада од септембарске плате, такође, за пет одсто (5%).

Свим запосленим у просвети желимо срећан и успешан почетак нове школске 2008/2009 године!

БРАНИСЛАВ ПАВЛОВИЋ

Др Жарко Обрадовић, министар просвете

Аутор фотографије на насловној страни је Станислав Милојековић, уредник фотографије у дневнику „Данас“.

Жретка биографија Драгомира Обрадовића је рођен 21. маја, 1960. године у црногорском градићу Беране. Завршио је класичну гимназију и био носилац дипломе „Луца“. Дипломирао је на Факултету политичких наука у Београду, где је и магистрирао и докторирао. Објавио је два научна књига и десетак научних радова. Ову биографију смо преузели са сајта Министарства просвете.

Од 1998. до 2000. године обављао је дужност заменика министра за локалну самоуп-

раву у Влади Републике Србије, а у прелазној Влади од октобра 2000. до јануара 2001. године био је заменик министра за високо образовање.

Предавач је на Мегатренд универзитету. Био је народни посланик од јануара 2001. године до ступања на дужност министра просвете. Био је председник и заменик председника Посланичког клуба СРС-а у Народној скупштини Републике Србије. Заменик је председника Социјалистичке партије Србије од децембра 2006. године. Ожењен је и има две ћерке Мину и Исидору.

Представник Министарства оставио добар утисак

Редовна седница Републичког одбора Синдиката образовања Србије пред почетак школске године одржана је 27. августа 2008. године у Београду. Седници је поред 33 члана Одбора присуствовао и државни секретар Министарства просвете др Радивоје Митровић. На седници је позван министар др Жарко Обрадовић, али је због раније заказаних обавеза био спречен да дође.

На самом почетку седнице председник Републичког одбора је представио државног секретара рекавши да је раније био помоћник министра за науку, да ради на Машинском факултету у Београду и да има искуства у пословима којима ће се бавити.

Господин Митровић је у уводном делу говорио о сасстанку који је одржан са представницима синдиката и назначио две основне теме – спровођење Протокола и закључивање колективних уговора. Он је најавио да околних Протоколу у септембру следи редовно повећање цене рада за пет одсто, а да ће у октобру бити настављени преговори за треће повећање. Митровић је истакао да ће све то бити обављено, како и стоји у Протоколу, уз укључивање и Министарства финансија и Завода за унапређење образовања који су задужени за питање рационализације школа.

Преговори о колективним уговорима су заказани за четвртак 28. августа, а надлежним министарства су формирала комисије, па се до краја септембра може очекивати закључивање колективних уговора.

Од других тема посебно је актуелан проблем са уобичајенима за шесторице разред који нису добили сагласност Комисије, а већ су пуштени у пројазду, питање рационализације броја запослених, социјални проблеми и друга.

У дискусији су учествовали скоро сви чланови Републичког одбора. Постањена су многа питања и указано на текуће проблеме у образовању. Велики проблем представља дефицит математичара у Србији, слаб квалитет уџбеника у основним школама, радно време у малим подручним школама.

Коленица Бурђица Врабаши председника Одбора делатности предшколских установа је предложила да се у Министарству просвете одреди посебан помоћник за предшколско васпитање, затим да се финансирање ове делатности централизује, да се утврде јединствени коефицијенти за запослене и да се прецизно дефинише школска професија за запослене у предшколским установама.

Колета Тошић из Одбора делатности ученичког и студентског стандарда на проблем са коефицијентима за запослене у Студентском центру Београд у односу на остале студентске центре и затражио је да буде што пре организован састанак

надлежних министарстава и нашег синдиката у вези са тим проблемом.

Колета Томислав Митић из Завода је рекао да се мора обратити велика пажња приликом избора директора на стручност и квалитет. Михаило Петковић је рекао да учешће образовања у буџету мора бити веће, а Милка Петковић да је добро што је Министарство просвете зауставило примаме нових запослених и да је добро да се часови доделе онима који немају 100 одсто норме.

Државни секретар је конкретно одговарао на поједина питања и обећао да ће сви проблеми наведени на сасстанку бити решавани у Министарству. Чланови Одбора су изразили задовољство што је државни секретар био присутан и што је оставио добар утисак, извесеним ставовима и погледима на многобројне проблеме у образовању.

У наставку седнице разило се по предложеном дневном реду. Тачке два и три, које су се односиле на преговоре о ПКУ и реализацији Протокола, разматране су у претходном делу сасстанка, па је Републички одбор закључио да се инсистира на пуној реализацији Протокола и да се треће повећање од пет одсто реализиује од октобарске плате по цену штрајка. Овде се, такође, повезује и закључивање колективних уговора као и преговори око повећања у наредној години (протоколи за 2009. годину).

Договорено је да се у наредном периоду одрже сасстаници одбора делатности основних и средњих школа и високог образовања, на којима ће се донети коначни предлози колективних уговора. Републички одбор ће највероватније бити заказан за октобар, као редовна седница (уколико не буде потребне раније), а Председништво је задужено да у току септембра и октобра обави све радње и активности око припреме могућег штрајка. Комисија за ПКУ ће се састати по потреби, а једнодневни семинари ће се уклапати у распоред преговора са Владом и другим сасстаника.

Следећа тачка дневног реда се односила на наплату чланарине и, с тим у вези, поднешен је извештај

Спортски суверенитет

Председник РОС Бранислав Павловић је обавестио чланове Републичког одбора да Савез самосталних синдиката Србије организује спортске сусрете за гранске синдикате и општинска и градска већа. Котизација за учешће је веома висока, што Синдикат не може финансирати, али ако постоје екипе које организују већа на терену, наши чланови се могу на тај начин организовати и укључити.

члановима Републичког одбора о броју установа које су уплатиле чланарину у Јулу, као и списак оних школа које и даље уплаћују чланарину Републичком одбору преко рачуна синдикалне организације. Ова де проблем настаје када председник синдикалне организације није ту (Болестан, на годишњем одмору, на неплаћеном итд.), тада се и не евидентира уплата те школе. Иако је прошло више од годину и по од преласка исплате зарада преко Резора, више од 50 школа и даље уплаћује синдикалну чланарину само на рачун своје синдикалне организације, па тек онда председник те синдикалне организације уплати (или не уплати) припадајући део Републичком одбору Синдиката образовања Србије. Дакле, овде још уплата зависи од добре воље председника синдикалне организације од његове ажурности и субјективности околности. Члановима Одбора је указано на овај проблем и договорено је да се са решавањем прво крене на терену, а уколико буде потребно и Републички одбор ће дописом подсетити директоре на њихове законске обавезе и одговорности. Осим тога, још петнаестак школа чланарину уплаћује појединачно по члану, што прави доста проблема при евидентирању тих уплата.

Колета др Миролуб Милевићевић из Високе грађевинско геодетске школе струковних студира из Београда, информисао је чланове Одбора о активностима које су вођене у праву обележавања 200 година високог образовања у Србији. Напомињени проеветни савет за високо образовање је промовисао ову годишњицу и Влада је донела одлуку о обележавању. Формиран је и Одбор за обележавање у коме су и председник Републике, премијер, министри, ректори и друге јавне личности. У суботу, 13. септембра, биће подигнута спомен плоча на згради у којој је почела са радом велика школа 1808. године. Поред тога, биће одржане бројне изложбе и разноврсне активности које ће трајати до Универзијаде следеће године.

МИОДРАГ КАМПЕРЛИЋ

Из рада Републичког одбора

На сцени још један „барон Минхаузен“

Мало – мало, па се неки нови синдикат огласи или у којима им нуди све и свашта и представља се у богзна каквом светлу.

Закон о раду дозвољава да пет, па чак и двоје људи региструје синдикат, отворе жиро – рачун и да почну своју активност. Уколико се нађе и нешто запослених који ће да плаћају чланарину, срећи нигде краја.

На нашој синдикалној сцени поред три репрезентативна синдиката (који једини по закону имају право да преговарају о платама и ПКУ за запослене у образовању, као и да учествују у изради закона), постоји низ неких малих синдиката који имају од 100 до 2.500 чланова.

Један од тих који за себе каже да је другачији од других јесте и СОНИК. Овако лепо скраћено име делује врло помпезно, јер се иза њега крије синдикат који обухвата:

- предшколско образовање и васпитање,
- основно и средње образовање,
- универзитетско образовање,
- научне организације
- установе културе.

На челу тог синдиката је генерални секретар Славоко Зорић, иначе педагог по струци, запослен у Основној школи „Франце Прешерн“ у Реснику. Славоко Зорић је својевремено био потпредседник у ГСПРС „Независност“, па је због несплата са председником Хали Здравком Ковачем напустио тај синдикат или је, можда, искључен. Ни у време када је био у ГСПРС „Независност“ и када је изашао из тог синдиката,

у својој школи генерални секретар СОНИК-а није имао више од десетак чланова.

Пошто је СОНИК замисљен као веома амбициозан синдикат, који представља све што је у образовању, научи и култури, покушали смо да сазнамо које су то установе чланове СОНИК-а. Сем пар школа у којима запослени ни-су били сигурни да ли су чланови СОНИК-а или ГСПРС „Независност“, нисмо успели да сазнамо ни за једну предшколскоу установу, факултет или институт који је у чланству овог синдиката. Можда нека библиотeka која има пет – шест запослених.

Све ово не смета господину Зорићу да на адресу великог броја школа у Србији шаље допис којим позива запослене да се учла-не у овај заиста велики синдикат. У допису се СОНИК рекламира као синдикат који мисли о свему, бави се стратешким питањима из

области образовања, науке и културе; организује округле столове на којима излажу најеминентнији стручњаци и слично.

Међутим, неће те активностима много импресионирати и привући ново чланство СОНИК-а. „Штос“ је у чланарни. СОНИК наплаћује 0,40% нето зараде члана. Примера ради, Синдикату образовања Србије просечно остаје 0,18% од нето чланарине члана. Шта то СОНИК ради за члана, а шта Синдикат образовања Србије? Упоређење је више него смешно.

Међутим, СОНИК има једну теоријалну новину. Од средстава које синдикатна организација дозначи СОНИК-у, он наплаћује са 50% председника синдикатне организације. На тај начин, СОНИК-у остаје 0,20% од чланарине од члана, а 0,20% од члана добије председник синдикатне организације. А шта добија чланство? Округле столове и шта још?

Овај чланак пишемо у нади да се неће наћи они који ће да на седницу на допис господина Зорића, упућен на врло безобразан начин синдикалним организацијама које припадају Синдикату образовања Србије.

А то колико је СОНИК другачији од осталих, види се у закључку дописа господина Зорића, где он тврди да би сарадњом са СОНИК – ом председници синдикалне организације могли да имају и новчане користи. Па наравно – ја ти дам паре зато што ти као нешто радиш, а ти ми погле нешто вратиш. И сви задвољни, а чланство нека плаћа, иако и не знају ко је тај СОНИК.

Председник СОС
БРАНИСЛАВ ПАВЛОВИЋ

Са седнице Председништва СОС

Прва седница Председништва Републичког одбора Синдиката, организовања Србије после летњег распуста одржана је 22. августа 2008. године у Београду. Састанку су присуствовали сви чланови Председништва, а на Дневном реду је било утврђивање стратегије за преговоре око потписивања колективних уговора и реализације Протокола за 2008. годину, затим, утврђивање термина наредних седница РОС, одбора делегатности и семинара, потом и информација о спорским суретима у организацији Савеза самосталних синдиката Србије.

Председништво је заузело став да Синдикат образовања

Србије у преговорима са Владом Србије инсистира на поштовању Протокола, односно да буду обезбеђена преостала два повећања од по пет (5) одсто у септембру и октобру. Такође, од надлежних министарстава је захтеван хитан почетак преговора око закључивања посебних колективних уговора за школе и за високо образовање. После састанка председника синдиката и представника Владе, одржаног истог дана, први преговори о колективним уговорима су заказани за четвртак 28. августа у 14 сати у просторијама Савеза самосталних синдиката Србије, када је овај број “Синдикалног пера” већ био у техничкој припре-

ми. Преговарачки посао је дуг и напоран и захтева усаглашавање председног ПКУ на нивоу свих синдиката из области образовања, па потом и са Владом. Током септембра и октобра биће одржане седнице одбора делегатности основних и средњих школа и високог образовања у вези са предлогом колективних уговора, док ће се једнодневни семинари наставити уклапајући се у слободне термине.

Председник РОС Бранислав Павловић је укратко информисао чланове Председништва о спорским суретима које организује Савез самосталних синдиката Србије.

МИОДРАГ КАМПЕРЛИЋ

За штрајк никад није касно

Републички одбор је задужио Председништво Синдиката образовања Србије да прати реализацију Протокола и да уколико се не постигне договор и не потпише Анекс протокола, у октобру изврше све неопходне припреме и активности за организовање штрајка“, рекао је, између осталог, председник СОС Бранислав Павловић на конференцији, одржаној 28. августа у здању Савеза самосталних синдиката Србије, коју је испратио велики број новинара електронских и писаних медија.

Павловић је окупљеним новинарима рекао да нема разлога да школска година не почне регуларно 1. септембра, као и да су проблеми настали око исплате јулске плате откљоњени у договору са ресорним министарством. Према том договору запослени, којима је мање исплаћено у јулу, биће обештећени кроз исплату августовске плате.

Он је оценио да за повећање плата има пара у буџету и подсетио да рационализација запослених у просвети није до краја спроведена. Председник Павловић је истакао да је у просвети вишак 2.146 запослених, што државу на месечном нивоу

кошта 123 милиона динара.

“Неопходно је смањити број запослених, али не и буџет“, запослених је председник СОС и предложио да се буџет задржи на садашњем нивоу, али да се прерасподелим добије још неки проценат повећања плате.

Он је изразио очекивање да ће Министарство у току следеће школске године, после ригорозне контроле, утврдити датне критеријуме око броја запослених, као и да ће онима који су испунили један од

услова за пензију понудити отпремнину.

Бранислав Павловић је још додао да су, на дан раније одржаној седници Републичког одбора, у присуству државног секретара Министарства просвете Радивоја Митровића, разматране и теме из области реформе образовања, функционисања образовног система, финансирања и проблема насталих око увођења. Са конференције за новинаре медијима је упућено саопштење.

САОПШТЕЊЕ

Синдикат образовања Србије одржао је седницу Републичког одбора 27. августа 2008. године. Поред чланова Републичког одбора састанку је присуствовао и државни секретар у Министарству просвете др Радивоје Митровић.

На састанку су разматрани преговори око потписивања посебних колективних уговора за школе и за високо образовање и реализација Протокола од 11. децембра 2007. године.

У разговору са државним секретаром разматране су многе значајне теме из области реформе образовања, функционисања образовног система, финансирања, проблема насталих око увођења, социјалног програма и друго. Чланови Републичког одбора су изразили задовољство, јер је државни секретар одговорио конкретну на већину постављених питања.

Општи је утисак да је после дуге времена избор државних секретара у Министарству просвете, др Радивоја Митровића и др Тинде Ковач - Церовић, као људи од струке, прави пододлак.

Синдикат образовања Србије сматра да нема објективног разлога да школска година не почне регуларно 1. септембра 2008. године. Проблеми настали око исплате јулске плате откљоњени су у договору Министарства просвете и репрезентативних синдиката и запослени којима је мање исплаћено у јулу биће обештећени са августовском платом, која се исплаћује у септембру.

Синдикат образовања Србије захтева од Министарства просвете и Министарства финансија, да се без обзира на све проблеме настале са предизборним обећањима, Протокол од 11. децембра 2007. године реализује тако да се:

- основна за обрачун плате запослених у образовању који се финансирају из буџета по већа од плате за септембар за 5%;**
- основна за обрачун плате запослених у образовању који се финансирају из буџета по већа од плате за октобар за додатних 5%.**

Синдикат образовања Србије сматра да запослени у образовању не могу носити последице честих промена влада и неажурности и неадекватности претходног Министарства просвете. Републички одбор је задужио Председништво Синдиката образовања Србије да прати реализацију Протокола и да уколико се не постигне договор и не потпише Анекс протокола, у октобру изврше све неопходне припреме и активности за организовање штрајка.

ПРЕДСЕДНИК
БРАНИСЛАВ ПАВЛОВИЋ

Другачији од других

Одржана конференција за новинаре

Изазови планирања факултетске наставе за специјалне едукаторе за рад са ромском децом (3)

Проблем нејединственог и нестандардизованог ромског језика

Већина ромске деце која се образује у специјалним школама, на тестовима интелигенције постиже резултате који их сврставају у категорију особа са тешкоћама у менталном развоју (Арсеновић Павловић, 1988., према Савић, 1996). Узрок ове неправде лежи у семингвизму или полуезичности ромске деце. Утицај семингвизма на сазнајни развој је негативан зато што значајне постигнуто ни на једном језику. Полуезичност је појава код већине ромске деце која се образују у специјалним школама за децу са тешкоћама у развоју. Стручњаци предлажу да у оба језика ромска деца треба да постигну високу компетенцију, то јест да премаше високи праг у оба језика како би се остварили позитивни ефекти двојезичности. Они сматрају да, уколико двојезична особа у једном од својих језика достигне ниски праг, а у другом високи, долази до доминантне двојезичности која нема ни позивних, ни негативних ефеката на когнитивни развој.

Неуравнотежена двојезичност

Говор као средство комуникације подстиче менталну активност, посебно у вишејезичним срединама и излаже дете повећаном менталном развоју. Мада је двојезичност тешка за мамо дете, због тешкоћа анализења које намећу обичаји две културе и због привремено слабијег говора у односу на једнојезичне вршњаке, ипак ће доћи до развијања богатијег идентитета личности детета. Код ромске деце граматички систем матерњег језика није осветљан и он се може осветлити тек у процесу школовања у настави на матерњем језику. Медијуми, у процесу школовања које се одвија на српском језику то знање не расте, нити се реструктурира. Код ромске деце, слично као код деце миграната, преовладава неуравнотежена двојезичност. Ова деца болје од матерњег познају језик земље имиграције. Истовремено, имају нижи ниво језичке компетенције у изговору, граматички и лексикону. Она нису савладала изговор стандардног језика и користе говорне навике родитељског дијалекта. Матерњи читају у складу са ортографском свој другом језика. Код већине ромске деце у Србији, која живее у сиромаштву, двојезичност представља додатну тешкоћу у усвајању говора тако да ће говорни развој бити успорен и сиромашан.

Економски мигранти, који су често ниског образовног ниваа и потику из европских средина или из градских периферијаних „нехигијенских насеља“, живе у културном вакууму. Због тога би са наставом на ромском језику требало почети што раније и то путем опискињавања

ња мајки ромске деце, које би планирао на ромском језику, требало да подуче своју децу пре полазак у школу (Савић & Арсеновић Павловић, 1996; Арсеновић, 1997).

Према наводима Кучукова (2007), главни проблем с којим се лингвисти суочавају у проучавању билнгвизма јесте питање колико система билнгвална особа стиче, један или два? Билнгвизам би требало третирати као континуум чије су крајње тачке „мешани билнгвизам“ (када се два језика стапају у један јединствени систем) и „координисани“ (постоје два различита система). У нашој средини, слично као и у земљама окружења, у школама се не препознаје проблем билнгвизма, посебно појаве „небалянсираниог“ билнгвизма и „семингвизма“. Јер стручњаци (психолози, педагози, дефектолози, учитељи и наставници) у свом иницијалном образовању нису упознати у довољној мери с овом појавом и начинима како да решавају такве проблеме. Стручњаци савременог језика већинског народ

тако да она не разумују све речи, већ само неке. Неки аутори, као што је Бернштајн (1979), засулају схватање да деца која живе у сиромаштву имају тзв. ограничени језички код (доминирају кратке реченице и конкретна значења) који остаје трајна карактеристика и на старости узрастима.

Мандић је у једној студији (2007.) анализирала замену језика код једног ромског детета, питајући његову мајку о разлозима увођења српског као матерњег језика у њиховој породици. На то питање мајка не наводи ни један конкретан разлог, али наводи израз „одбегавати“ (“од своје нације”, додала истраживачица). Дакле, интерјевисана Ромкиња сматра да ће њено дете имати бољу будућност уколико усвоји језик већинског народа, а при томе прикључи свој истински однос према коришћењу језика већинског народа у својој породици, који јој је „наметнут“.

У нашој средини, као и у другим земљама где живе Роми, постоји системска изолација и као резултат тога, појава њихове друштвене мимикрије, која се у литератури описује синтагмом „потпуности испуњити очекивања већинског народа“ (to fulfill expectations of dominant nation). Чињеница је да се

код нас феномен етничке мимикрије Рома бележи већ деценијама, што показује и распон у коме се приказује њихов број: од 109.000 према званичној статистици до милиона.

У Централној и Јужној Европи постоје аутохтоне мањине за које се креирају програми укључивања у већински миље. У Бугарској и Словачкој, на пример, постоји тренд повећања сегрегације и повећања сиромаштва и смањења образовних шанси, али и повећања квалитета акција за интеграцију и повећања партиципације. У тим земљама праве се троекторске стратегије које укључују антидискриминацијске стратегије и повећање улагања. Код нас постоје ситемске препреке. Роми се образују у специјалним школама, у сепарираним редовним школама, стручним и вечерњим школама које кратко трају. Постоји слаба финансијска подршка школа које уписују ромску децу и неприступачност предшколског образовања (не prima се деца незапошлених родитеља, Арсеновић, 2003.). У програмима не постоји уважавање ромске културе, тако да нема ни личне ни друштвене добити (Ковач-Церовић, 2007.). Тренутно, се наши експерти баве креирањем модела за превазилажење системских препрека за интеграцију Рома и дискутују о моделима интеграције који су пријемљиви за Рома у Србији. Дискутовао се о интегративном моделу, либералном моделу, асимилацији и сегрегативној интеркултуралној политици. Ни један од програма који се помињу није осмишљен и није добио друштвену подршку кроз расправу (Башић, 2008.).

Истраживања показују још већу сегрегацију Рома и њихову бољу и ширу етничку мимикрију. Роми који су напредовали до највиших положаја у друштву изложени су још већем шиканирању, тако да се они повлазе због душевног бола и не желе да учествују у решавању проблема Рома. Тај лични однос Рома интелектуалаца не сме се занемарити, а проблем мора да се решава системски, радом психолога и проsvетних радника. Такође, поставља се питање како Роми да добију радна места и да се такмиче са другим групама када радна интеграција треба да се заснива на њиховим обичајним вредностима. И овај проблем требао би да решавају психолози рада и специјални едукатори. Поставља се питање да ли се кроз мере афирмативне

акције врши асимилација Рома и да ли се на тај начин подстицху позитивни или негативни ефекти интеграције.

Резолуција о интеграцији Рома у Европи је тек недавно усвојена. У том документу формулисана је, не само политичка и социоекономска политика, него и културна и образовна. Унапређивање образовања Рома у Европи започело је у неким земљама, мада су деца, упркос одлукама суда које су биле на страни родитеља и деце, остала у специјалној школи.

Као проблемни реформе у земљама у окружењу наводе се: одбијање наставника и неромских ученика, увођење ромског језика у школе, непознавање методике билнгвалне и мултикултуралне едукације (Кучуков, 2000), и вероватно неприхватање стандардизованог ромског језика у свакодневном животу већине Рома, као и могућа појава језичке збрке (учене стандардизованог језика у школи уз којешће ромског дијалекта у породичном окружењу и коришћења језика већине у контакту с неромском популацијом), и посебан проблем: појава језичке елите.

Аутостереотипизација и самопоштовање

Истраживања која се баве самостереотипизацијом Рома указују да се на млађим и старијим узрастима јављају ниско самопоштовање и неповерење у себе и друге, што се тумачи маргиналношћу друштвеног положаја Рома, дискриминацијом и социјалном дистанцом, које утичу на однос према себи и другима и на прихватање идеологије о сопственој немоћи (Јоксимовић и Јанјетовић, 2000; Мирковић, 2000).

Јоксимовић и Јанјетовић (2000) налазе израженије етничке разлике у подзоруку дечака, што тумаче интензивнијим контактом с припадницима већинског друштва, као и чињеницом да су дечаки генерално склонији дисциплинским прекршцима, при чему су ромски дечаки можда оштрије кажњавани за своје дисциплинске прекршаје у породици.

Решење ромског образовног питања, стога, не би требало тражити у формама ексклузивног образовања. Прихватањем једноставних решења (стварање етнички хомогених одељења) само се појачава етнoцизија ове друштвене групе.

Ауторке:
Др МАРИНА АРСЕНОВИЋ ПAVЛОВИЋ
Мр ЗОРНА ЈОЛИЋ
НАТАША БУХА
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Београд

Невидљиви, маргинализовани и погрешно представљени

Језик и понашање наставника у разреду, наставни програми, убедици и друга наставна средства нису прилагођени потребама и особностима ромске деце. У наставним програмима и убедицима Роми су или потпуно невидљиви или маргинализовани или погрешно представљени. Анализом убедника за гимназије и средње стручне школе из историје, географије, музичке културе и књижевности утврђено је да

о скоро и нема садржаја везаних за ромску културу и историјско и географско посталоње (Ђорђевић и Машовић, 1999). Посебан проблем представља недостатак оригиналне методологије и коришћење наводно прилагођених психолошких инструмента за испитивање и мерење способности, спремности за полазак у школу, одређивање социо-емоционалне зрелости итд.

Изазови планирања факултетске наставе за специјалне едукаторе за рад са ромском децом (3)

„Развој и стандардизација у психологији“

Вогодишњи, 56. по реду научно-стручни скуп психолога Србије, одржан је на Копаонику од 4. до 7. јуна 2008. године, у организацији Друштва психолога Србије.

Централна тема овогодишњег Сабора психолога Србије била је: „Развој и стандардизација у психологији“.

У складу са темом, израђен је и публикован Нацрт стандарда психолошке праксе, на чијој изради је радила комисија Друштва психолога Србије, а овакав документ представља полазну основу за дефинисање општих и посебних стандарда психолошке праксе у различитим областима. Предложени текст, односно, Нацрт стандарда, имао је у виду систем одржавања квалитета, који је заснован на законским регулативама, регулаторним механизмима одржавања и контроле квалитета (који се односе на систем лиценцирања професионалаца, акредитацију стручног усављавања, стручну супервизијску помоћ и стручни надзор и систем жалби), сталном обезбеђивању и унапређивању квалитета, професионалним кодексима и стандардима, менаџменту свеукупним квалитетом, психолошкој пракси заснованој на доказима, уговарању, путевима збрињавања, водичима, протоколима, као и студијама о странкама (странка је свака особа или установа која се налази у улози примавца психолошких услуга).

Следећа фаза је широка јавна расправа, после које ће, уз помоћ конструкторних предлога, измена и допuna, бити дефинисана и израђена коначна верзија Стандарда психолошке праксе.

Припрема нацрта Стандарда суштински је повезана са оснивањем Психолошке коморе, која има за циљ унапређење стручног рада психолога кроз дефинисање и развој стандарда психолошке праксе, успостављање система континуиране едукације, лиценцирања и

акредитације, пружања стручне помоћи, контроле рада путем надзора и жалбеног поступка и евалуације праксе.

Питање усвајања и примене Стандарда психолошке праксе као и оснивања Психолошке коморе, од круцијалног су значаја за одржавање идентитета и интегритета психологије као професије, тако да је израда нацрта Стандарда велики корак на том путу.

Уводно предавање „Правици развоја примењене психологије: стандарди и стандардизација праксе“ упутили су учеснике на актуелне проблеме и питања са којима се психолошка наука и делатност сусрећу. Два пленарна округла استفила психолога, који покрива тематiku академског образовања психолога, и „Стандарди психолошке праксе“, који иницира питања стандардизације примене психолошких знања, обухватила су проблеме са којима се сусрећу и психолози практичари и академски психолози.

Осим централне теме, на овогодлишњем Сабору су биле заступљене

НОВА ТЕМА

На овогодишњем Сабору су се појавиле и неке нове теме. На пример, феномен мобинга, који је веома актуелан у свету рада и који је изазвао веома велико интересовање међу публицом, затим проблематика окружења и етичких стандарда у области PR (public relation), потом проблемати транзације у каријери, питања психолошких основних импликације коришћења Интјернета, итд.

не и сродне теме, приказане у виду округлих столова, пленарних предавања, секција и симпозијума, у областима клиничке и здравствене, социјалне, саобраћајне, васпитане и образовне психологије, специјалне едукације, психотерапије, професионалне оријентације, психологије спорта, маркетинга, индустријалних разлика, менаџмента људских ресурса, свака у свом домену, разматрајући такође питања развоја и стандарда у овој науци.

Посебан акценат је стављен и на проблематику мерења у психологији, како с аспекта образовних постигнућа, тако и по питању клиничке и форензичке процене.

Општи је утисак да је интердисциплинарност била кључни сегмент који је повезивао овај најмониторинги Сабор, на ком је приказано више од 200 радова. Основна идеја, да интердисциплинарност, као развојни тренд, постане стандард реализована је путем активног учешћа стручњака из других страна који су упућени на сарадњу са психолозима, као и психолога који су током рада у пракси зашли у друге сфере интересовања, релевантно удаљене од сопствене, базичне науке.

ДАНИЈЕЛА ЧВОРОВИЋ

Савладавање информационих технологија

Будући наставницима треба да се пружи могућност да савладају и технички и педагошки информационе технологије. Скорије истраживање у ЕУ показује да више од 90 одсто наставника у одређеној употребињава компјутере у припреми часова и 74 одсто употребљава компјутере као помоћ у настави. Наравно, постоје разлике међу испитиваним земљама и оне се крећу од 95 одсто у Великој Британији и 35 одсто, односно, 36 одсто у Грчкој и Летонији. Истраживање, такође, показује да су наставници у нижим разредима основне школе генерално мање компетентни него наставници у вишим разредима и у средњем образовању. Ово истраживање, ипак, не даје било какву информацију о томе до којих обима се информационе технологије користе за специфичне педагошке циљеве. Истраживање, које је спровео синдикат ЕТUCE, показује да је огромна већина испитаника потврдила да су информационе технологије формално укључене у пореме образовна наставника, али је половина испитаника изјавила да економски ресурси за информационе технологије у образовању наставника још нису довољни.

За синдикате је значајно да се наставницима дозволи да развију своје професионалне вештине у употреби информационих технологија. Само добро обучени наставници могу да употребе своје професионалне вештине и знање да одлуче о најефикаснијој педагошкој употреби информационих технологија за своје ученике. Ипак, наставници морају задржати своју кључну улогу у процесу учења. Синдикат снажно истиче да информационе технологије не су замена за наставника. Наставници треба да добију одговарајуће образовање из ове области кроз почетно образовање, обуку у току рада и професионални развој. То треба да буде подржано и развојем педагошких истраживања са анализом различитих педагошких начина употребе компјутера.

Образовање кадрас и Болгоњска процеса

Утицај Болгоњског процеса на образовање наставника је питање које синдикати пажљиво разматрају. Тај процес, који је започео 1999. године, током протеклих година постао је главни реформски покрет и спроводи се у 45 земаља. Карактеристике га примења простепене цикличне структуре, која је додала до увођења студијских програма заснованих на три главна циклуса (Бачелор/Мајстер/Докторат), ефикасије призивања студената и периода студирања и промоцију система осигурања квалитета.

Најновија студија Европске комисије о реформи наставних програма у високим образовању посебно се бави применом структуре степена Болгоњског процеса у образовању наставника. Истраживачи сматрају да је то посебно значајно подручје, јер до сада није било системаког мониторинга или координације између институција за образовање наставника што се типично примењује Болгоњских реформи. Развојност институционалног и структурног окружења програма за образовање наставника,

осми тога, значај да постоје разноврсни начини на које се образовање наставника може прилагодити Болгоњским степенима. У истраживању је наглашено да већина земаља још тражи услове како да се образовање наставника повеже са структуром двостепеног система.

Треба приметити да се у неким земаљама имплементација процеса употребљава као изговор да се редукције садржаја и скрати дужина програма образовна наставника, где, у ствари, Болгоњски процес не прописује таква питања. Синдикат тврди да тај процес не треба да воде до било каквог развојањања квалитетација у образовању наставника или било каквог скраћивања садржаја. Став синдиката је да дужина и садржај програма образовна наставника има снажан утицај на квалитет наставника. Статус наставника мора да одражава из њихових квалификација, вештина и компетенција. Унапређење квалификације треба да се посматрају као преимућство за наставнике. На пример, чињеница да у Финској наставници обавезно морају да заврше Мајстер степен очигледно доприноси њиховом професионализму и високом друштвеном статусу наставничке професије у тој земљи.

За ЕТUCE, образовање наставника треба да се одвија на сва три степена високог образовања да би се обука наставника обезбедила на највишем могућем нивоу.

Образовање и обука до 2010.

У контексту процеса „Образовање и обука до 2010“, Европска Комисија је у октобру 2005. године објавила радни материјал „Закључци европски принципи за компетентност и квалитетације наставника“, где су истраживачи вредности поста наставника, као особа које су способне да:

- Раде са другима: они раде у професији која треба да је заснована на вредностима социјалне инклузије и која подстигне потенцијале сваког ко учи. Они треба да имају знање о људском расту и развоју...

- Раде са значајем, технологијом и информацијама: они треба да раде са различитим типовима знања. Њихове педагошке вештине треба да им омогуће да изграде и управљају окружењем учења и задрже интелектуалну слободу у избору начина образовања...

- Раде са друштвом и у друштву: они припремају ученике да буду глобално одговорни у својим улогама као грађани ЕУ.

Овај документ, такође, по први пут истиче групу од четири принципа који се могу схватити као прелоупне носилаца политике на националним и регионалним нивоима. Очигледно је да су компетенције и квалификације наставника истакнуте као приоритетна област. Ипак, ништа није поменуто у погледу дужине програма образовања наставника.

- Добро квалификована професија: висок квалитет образовних система захтева да сви наставници дипломирају на институцијално високог образовања и да они који раде на почетном стручном образовању буду висококвалитетски у својој професионалној области и да имају одговарајуће педагошке квалификације...

- Професија смештана у контекст доживотног учења: наставнике треба подржати да наставе свој професионални развој током каријере...

- Мобилна професија: мобилност треба да буде централна компонента програм почетног и континуираног образовања наставника...

/Наставак на 13. страни/

Образовање наставника у Европи (наставак 5)

Светска банка о квалитету образовања и економском расту

Бољи резултати наставничких тестова за веће плате

● У недавној студији Светске банке „Квалитет образовања и економски раст“ анализирана је снажна веза између квалитета образовања и економског раста. Ставови из студије значајни су за све земље због глобалног утицаја ове институције, а посебно за оне земље у којима Светска банка финансира реформе образовања.

Начин на који је дефинисан квалитет образовања и неке од предложених мера за унапређење квалитета могу да буду и контроверзне. На то су упозорили и аналитичари Интернационале образовања. Квалитет образовања се посматра врло уско, а његово мерење сувише поједностављено. Препоруке су донете једнострано, а у њима је фокус на тестирању, такмичењу и по основу резултата на тесту, као по основу плате за наставнике и школске директоре. Супротно томе, потребно је повећати инпуге за минималне услове за ефикасно учење и настава и у том контексту истаћи значај квалитетних наставника за квалитетно образовање, наводе аналитичари ИО.

Студија

Аутори студије су Ерик Ханусек и Лудгер Весман. У извештају Светске банке се истражује веза између квалитета образовања (не самог образовања) и економског раста и закључује се да постоји снажна веза између образовног квалитета и економског раста. Међутим, спорне и контроверзне могу бити дефиниције образовног квалитета.

Поглед на

образовни квалитет

На почетку се образовни квалитет дефинише као „обезбедити да ученици заиста уче“. То је заиста тачно, ученици треба да уче, школе треба да обезбеде ефикасну наставау и учење за све своје ученике. Али што ученици стварно уче? Према извештају, ученици треба да стекну когнитивне вештине, јер то су вештине које доприносе индивидуалној заради, дистрибуцији дохота и економском расту. Когнитивне вештине су заиста важне, али оне нису једине вештине које су од значаја када је реч о квалитету образовања. Образовање је много шире од стицања когнитивних вештина. Знање, ставови и животне вештине су такође важни. Примера ради, социјалне вештине или особине као што је одговорно грађанство, толеранција, мир, љубав и демократске вредности једнако су важни, посебно у данашњем свету који понекад карактерише сценарија, неслога међу државама и тероризам. Уметничке вештине као што су цртање, певање и плес, су такође, важне као и спорт. Исто као и когнитивне вештине, и ове вештине могу да допринесу заради појединца и еко-

номском расту. Због тога је фокус у студији на когнитивним вештинама, као једином чиниоцу који доприноси економском расту, озбиљно ограничење. Исто је тако и са мерењем образовног квалитета, које је ограничено на исходе учења или резултате тестова. Ова студија, према томе, има врло узак поглед на образовни квалитет и веома поједностављен поглед на његово мерење.

Значај

образовног квалитета

У публикацији је наглашен значај квалитета образовања, уз до-казивање да сам упис у школу није довољан. У извештају се тврди да „постоје уверљиви подаци да квалитет образовања има снажан узорчан утицај на зараду појединца и економски раст“. У извештају се дају примери из три околине студије реализоване у САД, које показују да се једна стандардна деценија повећања успеха из математике на крају средње школе претвара у 12 одсто већу годишњу зараду.

У извештају је, такође, истакнут значај наставника у обезбеђивању квалитета образовања. Доказује се да је „један стални наставник који се даје у испирању да квалитет наставника снажно утиче на резултате ученика“. То је у складу са ду-горочном тврђом синдиката образовања да постоји јака веза између квалитета наставника и квалитета образовања. Због тог свако дете заслужује да га учи квалификован наставник, који је довољно почетно образовање, одговарајуће увећење у посао и континуирани професионални раз-

вој и подршку. Наставници треба да буду добро плаћени и високо мотивисани како би и пружили таква квалитетна услуга.

У студији се испрвано примећује да већина образовних реформи, посебно у земљама у развоју, тежи да се фокусира више на квалитет школовања, а мање на квалитет образовања. Колико је познато, то такође укључује образовне програме које је покренула или подржала Светска банка. То, вероватно, објашњава зашто Светска банка претпоставља термин „универзални основни завршетак“ (УРО), који се односи на други Миленијумски развојни циљ, а који се стварно односи на „универзално основно образовање“ (УРЕ).

У извештају је прикладно упозорено да „опис завршетка школе игнорише ниво степених когнитивних вештина“, а потом и да „завршавање петогодишњег или деветогодишњег школовања у просечно развијеним земљама не значи да су ученици постали функционално писмени у основним когнитивним вештинама“.

С обзиром на то, могло би се очекивати да Светска банка, друге агенције УН, мултилатералне и билатералне институције, владе (посебно у земљама у развоју) и други чиниоци, посвете више пажње образовном квалитету у својим садашњим и будућим програмима.

Пренаглашена

такмичења и тестови

Студија Светске банке суверисе различите мере за унапређења квалитета образовања. Али, пре свега, у извештају се тврди да проширење образовних инпуга, као што је физичко ширење образовних капацитета, повећање потрошње по ученику и повећање плата наставника изгледа да не воде до суштинског повећања у постигнућима у учењу када није промјењена

институционална структура. Док то опажање може звучати привлачно, изгледа да се губи из вида чињеница да је значајан број школа у земљама у развоју, посебно у Африци, без основне инфраструктуре и ресурса као што су учиниоци, наместаји и уџбеници. Наставници су у неким, ако не и у већини тих земаља, укључно врло лоше плаћени и без могућности да задовоље своје основне потребе. Као резултат, они су принуђени да тегаре како би допунили своје оскудне приходе. Стога, повећање инпуга да би се задовољили минимални услови за ефикасну наставау и учење остаје релевантан, легитиман и неопходан захтев. У сваком случају, не могу се постићи резултати учења без неопходних инпуга и процеса наставае и учења.

У студији су предложене три главне мере за унапређење образовног квалитета. То су:

- Избор и такмичење
- Децентрализација и аутономија

- Одговорност за резултате

С обзиром на избор и такмичење, студија охрабрује оснивање приватних школа да би се обезбодиле алтернативе за ученике. Такође, охрабрује се такмичење између школа као начин унапређења успеха. Охрабривање оснивања приватних школа, у којима се обично плаћа школарина, може да уброчи чињеницу да је образовање опште добро које треба да буде доступно свима. Школе не треба посматрати као економске ентитете који се надмећу за више збиrove на тестовима, већ социјалне ентитете посвећене уједначавању могућности, посебно за маргиналне и рањиве групе. Зато држава има преваслоду одговорности да обезбеди образовање свим својим грађанима, укључујући и децу из сиромашних породица. Док такмичења машинички породица. Док такмичења заснована на лигашкој табели, као што су PISA тестови и јавна испитивања, могу да резултирају унапређењем у резултатима испита.

Наставак са 11. стране/

- Професија, заснована на партнерству: институције које организују образовање наставника треба да организују свој рад у сарадњи и партнерству са школама, локалном радном окружењу, обезбеђивању обуке на раду и другим чиниоцима....

Европски синдикат образовања у потпуности подржава ове главне принципе, пошто они представљају наставничку професију као висококвалификовану, која у континуитету укључује почетно образовање наставника,

Такво такмичење може узроковати да се школе фокусирају само на оне области или предмете који се тестирају, игноришући друге кључне елементе образовања.

Док се позитивнимма могу сматрати препоруке о школској аутономији и локалном доношењу одлука, мишљење изражено у извештају да је децентрализација увек добра није испрвано. На пример, у Танзанији и Замбији децентрализирана исплата зарада наставницима на ниво локалних власти, за резултат је имала озбиљно кашњење у исплатама и изостајање наставника са посла. У Пољској је децентрализација обезбеђивања услуга предшколског образовања и васпитања за резултат имала затварање великог броја објеката због тога што локалне власти нису имале довољно новца или политичке воље да их издржавају. Да би децентрализација била успешна, мора бити добро планирана и подржана одговарајућим ресурсима. Потребно је увести програме изградње капацитета за локалне власти, управљачка тела у школама и руководиоце школа. Одлуке о томе који аспекти образовања тре-

увећење у професију и континуирани професионални развој. Ипак, ови заједнички европски принципи су широки и могу се користити једино као смер у политици. Тешко је вредновати њихов утицај на политику реформи која је примењена у почетном образовању наставника.

Европска Комисија је 2007. године објавила документ „Унапређивање квалитета образовања наставника“ који у многим деловима представља задовољавајућу анализу изазова са којима се данас суочава образовање наставника. Супротно раду током 2004 – 2005. овде је мање наглашак на дефинисању „профила“ наставника, а више на корацима неопходним у политици на националном и нивоу ЕУ у светлу садашњих изазова. У свом одговору Комисији ЕУ, ЕТУСЕ је истакао добродошло пажњу која се посвећује о обзиром на ограничен приступ професионалном развоју

ба да буду децентрализовани, према да укључе различите чиниоце, укључујући синдикате образовања.

Одговорности школе у студији се наглашава значај испитивања и плата које су повезане са резултатима испита. У студији се тврди да су плате према резултатима испита имале суштински утицај на постигнућа ученика у Енглеској и Израелу. Међутим у студији се ипоришу негативни ефекти плата повезаних са успехом, као што је тешкоћа у примени, посебно код наставника који држе испите само у својим одељењима, количина рада са папирима, затим неоправдана разлике у платама између наставника услужене оценама различитих супервизора у истој школи или школском округу, као и неизбежна тенденција фокуса само на предмете који се испитују, што је противно пружању холистичког образовања ученицима.

Б. В.

Закључак

Оно што је истакнуто у овом извештају и другим студијама које је Светска банка радила у скорели време је значај који се придaje тестирању, такмичењу, а плате наставника и директора повезане су са успехом на тестирању. Исти нагласак је очигледан и у садашњој образовној политици ОЕСД, што се одражава у PISA тестовима, а предвиђен је и у Оценама резултата учења у високим образовању (АНЕЛО) и међународним проценама на нивоу основне школе. Стога Интернационала образовања имала огроман задатак да на одговарајући начин и колективно одговоре на таква приступ.

наставника у многим земљама чланицама ЕУ, нисак ниво нивестирања у професионални развој у свим земљама ЕУ, као и недо-статак кохерентности и континуитета између почетног образовања, увећања у професију и континуираног професионалног развоја. Савет министара се у закључцима сложио са анализом изазова коју је припремила Комисија, али ЕТУСЕ са жаљењем констатује да су министри пропустили да изразе став о потреби повећања нивоа квалификација наставника и степен практичног искуства у образовању наставника. Министри су потврдили намеру да промовишу стицање високотнивоа компетенција наставника током почетног образовања, али су пропустили да изразе суштинске препоруке поводом потребе повећања стварног нивоа квалификација наставника.

Наставља се/

Б. В.

Светска банка о квалитету образовања и економском расту

21 популарна заблуда о учењу (2)

Митови у образовању:

Да ли су децаци бољи математичари, да ли музичко и спорт чине децу интелигентнијом, да ли напросечно интелигентна деца треба да прескачу разреде? Немачки часопис „Фокус школа“ пронашао је забуњујуће одговоре

међу се одговарајуће дидактика. Наставници енглеског језика у средњој школи који се надају да ће деца добџи са добрим предзнањима су у потпуности разочарани. Уместо да се у основној школи експериментлише са наставом енглеског језика, боље би било да се тежиште стави на учење математике и природе. Међутим, остаје чињеница да је добро да деца у обданишту слушају страни језик и да се ипрају на страним језику. То је предивно! То побољшава њихов фонетски изговор, као и боље језичко напредовање и боље комуникативне способности. То је довољно!

ЗАБЛУДА 12 Децу треба стално хвалити

Успехе своје деце родитељи треба да хвале, али примерено. Поихолози упозоравају да децу не треба претерано хвалити као што је на пример: „Ти си мали генијални математичар.“ или „Ни сам Пикасо не би боље урадио.“

Деца коју родитељи хвале за сваку ситуацију стварају погрешну слику и губе мотивацију да се труде. Уместо да се истиче дечија интелигенција (ти си заиста паметан) или таленат (ти си тако надарен), боље је ценити њихову истрајност и труд. Експерти предлажу да се не користи увек иста похвала (супер – билд), него да се истакну неки детљи. „Ово овде си посебно добро направио“ или „сјајно да си издржао до краја.“

ЗАБЛУДА 13 Поновљено читање постје научно

Ученици често мисле да тешке текстове треба само прочитати доволно пута како би их научили напамет или како би разумели њихов садржај. Ово је „погрешно мишљење“, каже професор психологије и експерт за учење Мартин Шустер. Онај ко чита, не значи и да је научио.

Много је ефективније да се садржај једног текста исприча својим властитим речима неком другом. Онај ко хоће да меморисхе текст, треба после тога да се испита у којој мери је текст заиста у његовој памћењу.

Скелптиним ученицима у погледу ове тврдње добар пример даје један свештеник из Америке. Он је сваке недеље читао молитву, тако да ју је прочитао најмање једно 3.000 пута. Једном приликом је заборавао да понесе молитвеник са собом, али је био уверен да моли-

тву после толико читања зна напамет. Свештеник се гдно преварио и улпроска целу ствар.

ЗАБЛУДА 14 Вежбаом до савршенства

Интелигенција и надареност се генетски наслеђују. Да би остварили одређени циљ у учењу, ученици морају да се у мањој или већој мери напрежу. Ни најинтелигентнији неће постати веома добри у некој области ако не раде и не труде се. Да би се нешто савладало савршено, потребно је време и одушевљење.

Не мора да се увек ради о вежбању када говоримо о учењу напамет или о понављању.

Ни у ком случају није довољно применити закон: „натага је маса пута убрзавање“. Само онај ко је захваљујући разним покушајима успео да испроба овај закон, он ће моћи и да га примени, а исто тако и да га разуме.

Ученици који својом вољом воле да проводе време радећи на једном школском предмету постају радознали и фасцинира их садржај који уче.

Шта ће ученик учинити са својим интелектуалним потенцијалом, према речима научног Штерн, зависи највише од три фактора: личнот зајалања, преданости и мотивације.

ЗАБЛУДА 15 Најбоље се учи грешкама и после добијене критике

Грешке нам дају повратну информацију како нешто не треба радити. Међутим, критика може лоше да делује на мотивацију. Понекад од критике једног ученика користимају сви остали ученици у учионици.

„Одлачење учи тако да прима на знање и те болне грешке“, каже аутор књиге о учењу Мартин Шустер („Боље учење“).

Најбоље се учи путем похвала и признања.

Ништа не делује на ученике тако мотивационо као похвала и при-

знање. Међутим, онај ко и поред тога прави грешке, јер су му постаглебени превисоки захтеви, на крају одустаје.

ЗАБЛУДА 16 Оно што мали Ханс није научио, велики Ханс неће никада

Међутим данашњи сениори доказују потпуно супротно: они се улишу на факултете, магистрарију на природним наукама, уче страни језик или користе компјутер. Чак не мора да буде истинито да велики Ханс учи спорије од малог Ханса.

У многим областима (нпр. у математичко – природној области) деца уче са више муке него одрасли, зато што одрасли поседују предзнање.

Ипак су деца у нечим супериорнија од одраслих: Одрасли поседују одређено аутоматско понављање и тешко им пада када за поздрав уместо уобичајеног стиска руке морају да се клањају, као што је то обичај у Азији.

ЗАБЛУДА 17 Ујутро су деца посебно спремна и способна за учење

„Ко рано рани, две среће граби“. Да ли се ове календарске мудрости могу односити и на учење?

Рано ујутро већина деце је мање спремна за учење (Да ли је тачна ова тврдња). Ову тврдњу су доказала нова истраживања. Касније пре подне и после подне деца су много способнија да уче него што је то на часовима пре првог одмора. Децаима је посебно тешко да рано ујутро ухвате залет. Зато се научници залажу за мало каснији почетак наставе. Ако ово не може да се оствари, наставници барем не треба да дају писмене задатке на часовима пре првог одмора.

ЗАБЛУДА 18 Дечији мозак улија као сунђер

Све чешиће и чешиће дечији мозак се пореди са сунђером који улија што је могуће више знања. Када би то било тачно, деца се никад не би умарала и примала би неограничене количине информација.

Следеће је тачно: Дете улија само онолико знања колико је потребно и важно за његов развој

Научни доказ: Такође и дечији мозак има ограничен капацитет.

Деца уче оптимално само онда када решавају задатке који одговарају њиховом узрасту и њиховим способностима.

Присилавати децу да чине ствари које су превише тешке за њих, спада према истраживачу Елизабети Штерн у највеће грешке које родитељи могу да ураде.

ЗАБЛУДА 19 Хаос доприноси креативности

Облашњење: Креативни људи су необични људи који проналазе оригинална решења. Уметници, композитори, писци су све, само нису уредни. То не значи да сви они који имају непосрепмљен писаћи сто треба да постану генијалци.

Креативан може да постане само онај ко је већ научно свој занат и онај ко у потпуности влада својим занатом.

Зашто су сви генијалци, као што је сликар Пабло Пикасо потпуно хаотични? То је зато што су снажни карактери и није им потребна

сигурност коју пружа ред, сматра истраживач Елизабета Штерн.

ЗАБЛУДА 20 Најбоље се учи када се учи на истом месту

Да не бисмо изазвали неспоразум, Тачно је да је ученику потребно стално место за учење (писаћи сто на коме у најбољем случају само он ради домаће задатке и учи). То побољшава организацију учења код куће и доприноси стварању навика („седам за сто и почињем да учим“). Међутим, истовремено и промена радног места може да има неке позитивне ефекте.

Промена места за учење побољшава способност памћења.

Професор психологије Мартин Шустер саветује својим студентима да понекад уче у парку или на базену.

Трик: лакше се присетимо наученог када се сетимо места на коме смо га научили (дан, околности, мириси, виђење, доживљено на том месту).

Научници тврде да се научени материјал веже са разним асоцијацијама.

ЗАБЛУДА 21 Дечаци су бољи математичари од девојчица

Већа је вероватноћа да ће дечак боље решити неки тежи математички задатак од девојчице. Али, ово није правило. Не може се уопштено рећи да су дечаци бољи математичари од девојчица. Разлике у способностима везане за пол су веома мале. Настојимо да нађемо објашњење ових малих разлика, па се тако каже да су дечаци толико уверени да су бољи математичари, тако да им то њихов самопуздање и помаже да се то оствари. Такође и наставници негде дубоко у свести фаворизују дечаке као математичаре. Фатагалоно би било обележити девојчице као ненадарене математичарке.

По закону „самоспуњавајућег предсказања“, потврдиће се можда у реалности то што девојчице мисле да не могу да буду добре математичарке и што имају негативну слику о себи у погледу математике.

СЛАУДИА ЈАСОВС
Превод са немачког: **МИРЈАНА ВУЛОВИЋ**

Живорад Жића Пекковић

СIP - каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије Београд - Синдикално перо ISSN 1451-7574 COBISS.SR-ID 120073740

Из стране штампе